

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Českého jazyka a literatury
Studijní program: B7505 Specializace v pedagogice
Studijní obor (kombinace): Český jazyk se zaměřením na vzdělání
Historie se zaměřením na vzdělání

**ANALÝZA JAZYKA MODEROVÁNÍ (NA DVOU
VYBRANÝCH TELEVIZNÍCH POŘADECH)**
**LANGUAGE ANALYSIS OF MODERATION
(BASED ON TWO TV SHOWS)**

Bakalářská práce: 09–FP–KČL– B-36

Autor:
Alexandra STRÁNSKÁ

Podpis:

Adresa:
Příční 458/12
460 07, Liberec 7

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Hájková, CSc.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
57	0	0	4	0	0

V Liberci dne: 07. 12. 2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra českého jazyka a literatury

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Alexandra STRÁNSKÁ

adresa: Příční 458/12, 460 07 Liberec 7

studijní obor (kombinace): Specializace v pedagogice (ČJ - DJ)

Název BP: **Analýza jazyka moderování (na dvou vybraných televizních pořadech)**

Název BP v angličtině: **Language Analysis of Moderation (based on two TV shows)**

Vedoucí práce: PhDr. Eva Hájková, CSc.

Konzultant:

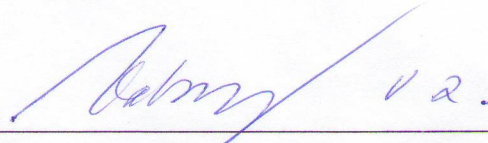
Termín odevzdání: květen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 19. 4. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Alexandra Stránská

Datum: 4. 6. 2009

Podpis: Alexandra

Název BP: ANALÝZA JAZYKA MODEROVÁNÍ (NA DVOU VYBRANÝCH
TELEVIZNÍCH POŘADECH)

Vedoucí práce: PhDr. Eva Hájková, CSc.

Cíl: Získat obraz o jazyce ze vzorku moderátorských pořadů a z analýzy vyvodit
závěry pro jazykovou praxi.

Požadavky: Souvislý odborný text v rozsahu min. 30 stran.

Metody:

1. Vytipování pořadů, které budeme posuzovat;
2. Sběr materiálu - pořízení zvukových záznamů moderátorských výstupů;
3. Analýza a interpretace získaného materiálu;
4. Vyvození závěrů pro jazykovou praxi.

Literatura:

VYBÍRAL, Z. Psychologie lidské komunikace. Praha: Portál, 2000, s. 263, ISBN 80-7178-291-2.

BUCHTOVÁ, B. Rétorika. Praha: Grada, 2006, s. 210, ISBN 80-247-0868-X.

SVOBODOVÁ, M. Mluv, mluv - zajímáš mě. Praha: Pragoeduca, 2002, s. 145, ISBN 80-7310-005-3.

VRABEC, J. Základy tvorby a výroby teleevizních pořadů. Praha: SPN, 1968, s. 198.

JIRÁK, J.; KÖPPLOVÁ, B. Média a společnost. Praha: Portál, s.208, ISBN 978-80-7367-287-4.

BURNS, L. S. Žurnalistika. Praha: Portál, 2004, s. 186, ISBN 80-7178-871-6.

ŠTORKÁN, K. Teorie publicistiky. Praha: SPN, 1973, s. 216.

DANEŠ, F. a kol. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997, s. 292, ISBN 80-200-0617-6.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 07. 12. 2010.

Alexandra Stránská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí předkládané bakalářské práce doc. PhDr. Evě Hájkové, CSc. za odborné vedení, její ochotu, cenné rady, pomoc při realizaci této práce a čas, který mi věnovala.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je analýza jazyka moderování. Pro tyto účely byly analyzovány dva publicistické pořady, pořad Dobré ráno veřejnoprávní České televize a pořad Snídaně s Novou soukromé televizní stanice Nova. Analýza se týká vybraných projevů moderátorských dvojic. Vlastní analýze shromážděného materiálu předchází teoretické pojednání o publicistice, jazykové kultuře, mluveném projevu a moderátorovi. V části praktické, věnované analýze obou pořadů, je pozornost zaměřena především na výrazové příznakové prostředky v rovině fonologické, morfologické, lexikální a stylistické.

Klíčová slova: český jazyk, ČT 1, fonologie, jazyková analýza, jazyková kultura, lexikologie, morfologie, Nova, publicistika, stylistika

Annotation

The theme for this bachelor thesis is the Analysis of language presentation. For this purpose two publicistic programmes were analysed, programme Dobré Ráno on public station Česká televize and Snídaně s Novou which is a privately owned station. The analysis is concerning selected pairs of tv presenters and their oration. My own analysis of collected material precedes theoretical treatise on journalism, language culture, speaking skills and tv presenters. In the practical part which is concentrated on both tv programmes, the attention lies on expressive means within phonology, morphology, lexicology and style.

Key words: Czech language, CT 1, phonology, language analysis, language culture, lexicology, morphology, Nova, journalism, style

Die Annotation

Das Thema dieser Bachelorarbeit ist eine Analyse der Moderator Sprache. Für diese Zwecke wurden zwei publizistische Sendungen zerlegt, und zwar ein Programm benannt Guten Morgen des tschechischen öffentlich-rechtlichen Fernsehens und Frühstück mit Nova des privaten Fernsehens Nova. Die Analyse betrifft ausgewählten Äußerungen von Moderator Paare. Der eigenen Analyse geht eine Theoretische Erklärung über die Publizistik, Sprachkultur, gesprochene Ausdruck und über den Moderator vor. In dem praktischen Teil, der sich mit Analyse der Programme beschäftigt, ist die Beachtung vor allem an Ausdrucksmittel in der phonologischen, morphologischen, lexikalen und stilistischen Ebene gegeben.

Schlüsselwörter: die tschechische Sprache, ČT 1, die Phonologie, die Sprachanalyse, die Sprachkultur, die Lexikologie, die Morphologie, Nova, die Publizistik, die Stilistik

Obsah

ÚVOD.....	10
TEORETICKÉ ZDROJE PRÁCE.....	12
1 PUBLICISTIKA.....	14
1.1 Publicistický styl.....	15
1.2 Mluvená publicistika.....	16
1.2.1 Jazyková stránka publicistických projevů.....	19
1.2.2 Publicistika rozhlasová	20
1.2.3 Publicistika televizní.....	20
2 KULTURA ŘEČI MODERÁTORSKÝCH PROJEVŮ.....	21
2.1 Jazyková kultura.....	21
2.1.1 Jazyková kultura moderátora.....	22
2.1.2 Zvuková výstavba moderátorského projevu.....	23
2.1.3 Stylistická charakteristika.....	23
2.2 Mluvený projev.....	24
3 MODERÁTOR.....	31
3.1 Dialog.....	31
3.1.1 Výstavba dialogu.....	32
3.2 Monolog.....	35
4 ANALÝZA JAZYKA MODEROVÁNÍ.....	36
4.1 Rovina fonologická.....	36
4.2 Rovina morfologická.....	37
4.3 Rovina lexikální	39
4.3.1 Kolokvialismy.....	39
4.3.2 Nespisovná slova.....	41
4.3.3 Cizojazyčné výrazy.....	43
4.3.4 Knižní výrazy.....	44
4.3.5 Expresivita.....	44
4.4 Rovina syntaktická.....	46
4.4.1 Nadužívání zájmen.....	46
4.4.2 Kontaktní prostředky.....	47
4.5 Jednotliví moderátoři.....	48
4.5.1 Monika Brindzáková	49
4.5.2 Jan Musil	50
4.5.3 Marta Ondráčková.....	51
4.5.4 Pavel Svoboda	52
ZÁVĚR.....	53
POUŽITÁ LITERATURA.....	55

Seznam použitých zkratk a symbolů

apod. ... a podobně

atd. ... a tak dále

mj. ... mimo jiné

např. ... například

př. ... příklad

tj. ... to je

tzn. ... to znamená

tzv. ... tak zvaný

ÚVOD

Hlavním cílem této bakalářské práce je rozbor jazyka vybraných moderátorů veřejnoprávní České televize a soukromé televizní stanice Nova.

Téma bakalářské práce vypsané Katedrou českého jazyka Přírodovědně-humanitní a pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci jsem si zvolila záměrně, protože mě zaujalo nejvíce z nabízených témat. Dalším důvodem bylo také to, že rozboru jazyka moderování nebyla dosud věnována větší pozornost na rozdíl od krásné literatury či poezie. Hodnocení jazyka a stylu je v těchto oblastech opomíjeno, i když moderátorské projevy jsou běžnou součástí všedního dne a setkává se s nimi každý z nás.

Východisky pro naši práci jsou dva ranní publicistické pořady, pořad *Dobré ráno* a pořad *Snídaně s Novou*. Tyto pořady jsem vybrala záměrně, protože mají podobnou strukturu, obsah a dobu trvání. Dalším kritériem bylo, že pořady by měly být vysílány živě. Záměrem práce je analyzovat projevy moderátorů z odlišných stanic. Mou hypotézou je, že veřejnoprávní Česká televize má oproti soukromé televizní stanici Nova vyšší kvalitu publicistických pořadů, tudíž by i moderátoři měli mít kultivovanější projev. Tuto hypotézu se pokusím v této práci ověřit. Moderátorské dvojice, Monika Brindzáková a Jan Musil z Dobrého rána a dvojice Marta Ondráčková a Pavel Svoboda ze Snídaně s Novou, byly vybrány náhodně. Pořady byly sledovány průběžně po dobu jednoho a půl roku, a to v rozmezí od května 2009 do října 2010. Pro analýzu bylo náhodně vybráno deset dílů z každé televizní stanice.

V rámci práce sledujeme vyjadřovací jazykové prostředky. Pozornost byla zaměřena hlavně na příznakové vyjadřovací prostředky. Moderátorský projev byl analyzován na fonologické, morfologické, lexikální a stylistické rovině.

Práci strukturujeme do čtyř hlavních částí. V první části nejprve přiblížíme základní charakteristiku publicistiky a žánru do něž analyzované pořady Dobré ráno a Snídaně s Novou náleží. V této kapitole se blíže věnujeme mluvené publicistice a její specifikaci. Pro naši práci je důležité si charakterizovat také jazykovou kulturu na obecné úrovni, poté se budeme krátce věnovat jazykové kultuře moderátora a v neposlední řadě také mluvenému projevu a jeho specifikům. Následně vymezíme pojem moderátor, neboť je to osoba, bez které bychom nemohli provést stěžejní část práce, což je analýza jazyka moderování. Jazykový rozbor moderátorů je proveden na rovině fonologické, morfologické, lexikální a syntaktické. U každé z rovin je uveden dostačující příkladový materiál, který dokládá, jaké výrazové prostředky využívají moderátoři ranních publicistických pořadů. V závěru práce je rozebrán projev jednotlivých moderátorů.

V současné době není k dispozici práce, která by se hlouběji zabývala moderátorským projevem po jazykové stránce obecně.

TEORETICKÉ ZDROJE PRÁCE

Podobnou tematikou, které se věnuje tato práce, se zabýval v letech 2007 a 2009 Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky v analýzách s názvy *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2007*¹ a novější *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2009*². Obě práce byly zaměřeny na pořady zpravodajské, publicistické, vzdělávací či pořady pro děti a mládež. Autoři zde upozorňují na drobné nedostatky v projevech moderujících osob.

Publicistikou obecně se zabývá Jaroslav Bartošek ve své stati nazvané *Jazyk žurnalistiky*³. Práce nám ve stručnosti objasňuje, jak by měl vypadat jazyk publicistiky, jaké jsou její typy, žánry či kompoziční zvláštnosti, což nám při vypracování práce posloužilo jako dobrý zdroj informací. Jaroslav Bartošek se věnuje i jazykové kultuře, a to ve své práci *Kultura manažerské komunikace*⁴, zde pro nás byly stěžejní kapitoly o jazyku a řeči mluvené a psané. Důležité jsou z toho důvodu, že analyzované pořady slouží k předávání informací divákovi/posluchači prostřednictvím živého vysílání. Jedná se o mluvený text zčásti připravený, do kterého pronikají některé typické rysy mluvené řeči. Bartošek se mj. věnuje například mluvnímu tempu v rozhlase a televizi. Což je zajímavé pro srovnání se zde analyzovanými moderátorskými dvojicemi.

Pavel Verner se ve svých dvou knihách *Zpravodajství a publicistika*⁵ a *Úvod do praktické žurnalistiky*⁶ také zabývá publicistikou a žurnalistikou obecně.

¹ ČMEJRKOVÁ, S. a kol.: *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2007*.

² ČMEJRKOVÁ, S. a kol.: *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2009*.

³ BARTOŠEK, J.: *Jazyk žurnalistiky*. In: DANĚŠ, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha 1997.

⁴ BARTOŠEK, J.: *Kultura manažerské komunikace*. Zlín 1999.

⁵ VERNER, P.: *Zpravodajství a publicistika*. Praha 2007.

⁶ VERNER, P.: *Úvod do praktické žurnalistiky*. Praha 2007.

Obě knihy jsou významné k seznámení s publicistikou, obsahují základní pravidla, která se používají při tvorbě publicistických pořadů.

Publicistice a publicistickému stylu se velice podrobně věnoval autor Jozef Mistrík⁷, jeho rozsáhlá kniha nám poskytla základní informace o publicistickém stylu, o jeho rozdělení na mluvenou a psanou publicistiku. Pro naši práci byla podstatná jen mluvená publicistika.

Barbora Osvaldová spolu s kolektivem autorů sestavila *Encyklopedii praktické žurnalistiky*⁸. V příručce se můžeme dočíst nejzákladnější informace o žurnalistice a publicistice. Nejpodstatnější ovšem pro naši práci bylo členění publicistiky na rozhlasovou a televizní. My jsme toto rozdělení v práci využili.

Marie Čechová a kolektiv vypracovala publikaci *Stylistika současné češtiny*⁹. V knize se autoři věnují základním stylistickým tématům. Pro tuto práci je stěžejní kapitola Evy Minářové, která se věnuje funkčnímu publicistickému stylu. V této kapitole jsou popsány charakteristiky publicistické tvorby, její zákonitosti a chyby, jež se případně mohou vyskytovat v publicistických textech.

Na jazykovědnou stylistiku a její vztah s dalšími jazykovědnými disciplínami je zaměřena kniha *Stylistika a...*¹⁰ od autorky Jany Hoffmannové. Pro naši práci byly důležité pasáže týkající se vztahu stylistiky a jazykové kultury.

Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně sestavil rozsáhlou publikaci *Příruční mluvnice češtiny*¹¹, zde pro nás byla stěžejní kapitola zabývající se fonetikou a fonologií, jejíž autorkou je Marie Krčmová. Zde jsme vyčetli informace o základních fonetických pojmech a o technice mluveného projevu.

⁷ MISTRÍK, J.: *Stylistika*. Bratislava 1985.

⁸ OSVALDOVÁ, B. a kol.: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha 1999.

⁹ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Stylistika současné češtiny*. Praha 2003.

¹⁰ HOFFMANNOVÁ, J.: *Stylistika a...*. Praha 1997.

¹¹ kol. autorů: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha 1995.

1 PUBLICISTIKA

Pojem publicistika je pro naši práci významný, neboť analyzované ranní pořady do tohoto žánru náleží. Nejprve si termín publicistika definujeme.

Termín *publicistika* pochází z latinského názvu *publicus*, což znamená obecní, státní, úřední nebo veřejný. Je to označení žurnalistické tvorby, zčásti také žurnalistické produkce. Jedná se o činnost, která je zaměřena na veřejnost a určena ke zveřejnění.

„V české kulturní tradici se pojem a termín *publicistika* užívá ve dvou příbuzných souvislostech: **V jazykovědě** se publicistikou nejčastěji rozumějí texty se vztahem k žurnalistice.“¹² Podle jazykovědců je publicistika mezilidskou komunikací. „**V žurnalistické teorii** se do publicistiky řadí texty, jejichž funkcí není informovat, nýbrž informace komentovat a hodnotit.“¹³ Publicistika přináší stanoviska, objasňuje události, situace nebo myšlenky. Úkolem projevů publicistického stylu je rychle a jednoznačně informovat diváka/posluchače a zprostředkovávat myšlenky tak, aby byly dostatečně srozumitelné a přesvědčivé. Objevuje se zde subjektivní názor a hodnocení, tudíž je potřeba tento pojem odlišit od žurnalistiky. Podle Jozefa Mistríka¹⁴ má publicistika širší význam než žurnalistika, protože do ní lze na základě agitačně propagační (persuazivní) funkce zařadit i mnohé politické a soudní řeči. Publicistická sdělení mají bohatší jazyková vyjádření a členitější strukturu, ukazují na autorovu osobnost a individualitu. Struktura rámcových a vnitřních složek je volnější. Marie Čechová¹⁵ uvádí, že publicistiku obecně charakterizuje prolínání jazykových prostředků automatizovaných s vyjádřeními aktualizovanými.

¹² BARTOŠEK, J.: *Jazyk žurnalistiky*. In: DANEŠ, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha 1997, s. 56.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ MISTRÍK, J.: *Štylistika*. Bratislava 1985, s. 469.

¹⁵ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Štylistika současné češtiny*. Praha 2003, s. 211.

V současné publicistice se také běžně setkáváme s jazykovými prostředky, které se odchyľují od obvyklé a očekávané podoby veřejného mluveného projevu. Do oficiálních projevů pronikají nespisovná vyjádření, rysy každodenního hovoru a spolu s nimi zřetelná neformálnost, bezprostřednost a emocionálnost. Důkazem je jazyková analýza, které se věnujeme v závěrečné části této práce.

Publicistika společně se zpravodajstvím vytváří dvě základní žurnalistické součásti masmédií. Masová média je možné třídit do nejrůznějších kategorií podle mnoha faktorů. Jedním z nich je např. technologický postup, který komunikaci daným médiem zajišťuje. Z tohoto hlediska lze dělit média na tištěná¹⁶, elektronická¹⁷, popř. chemická¹⁸.

1.1 Publicistický styl

Z hlediska stylistického se vymezuje *publicistický styl*, jenž má svá specifika, kterým se níže ve stručnosti budeme věnovat. Zmiňovaný styl je poměrně dynamický a svým charakterem úzce souvisí se stylem řečnickým, mnoho společných rysů má i se stylem odborným. V lingvistice je publicistický styl považován za jeden z nejmladších funkčních stylů a zařazujeme jej do skupiny stylů věcných.

Publicistický styl je vzhledem k žánrovému rozpětí považován za nesmírně bohatý. Obsahuje například informující novinové zprávy s prostou funkcí sdělnou, zahrnuje slohové útvary informačně analytické s funkcí komunikativní a zároveň funkcí získávací a ovlivňovací, objektivní výkladové pasáže komentující se střídají s objektivizovanými úvahami.

Publicistický styl informuje o aktuálních otázkách veřejného dění v oblasti ekonomiky, politiky či kultury. Významnou charakteristikou tohoto stylu

¹⁶ noviny, časopisy, knihy, letáky, aj.

¹⁷ rozhlas, televize

¹⁸ film

je informovanost a aktualizovanost, dále přesnost, variabilnost, kondenzovanost a uplatnění v dialogické a monologické podobě.

Publicistické projevy mají funkci obecně informační, vzdělávací, ovlivňovací, přesvědčovací a získávací. V jednotlivých žánrech¹⁹ publicistického stylu se projevují různou měrou intenzity.

1.2 Mluvená publicistika

Vzhledem k tomu, že se v průběhu práce budeme zabývat analýzou jazyka moderátorů, musíme si ujasnit, jaká specifika mluvená publicistika má. V podkapitolách krátce informujeme o publicistice rozhlasové a televizní.

Mluvenou publicistiku reprezentují pořady vysílané rozhlasem a televizí. „V mluvené rozhlasové a televizní publicistice se stává základem jazykové komunikace hovorová vrstva spisovné češtiny, ale v některých typech pořadů vstupují do vyjadřování fonologické a morfologické prvky nespisovné, především obecně české.“²⁰ Při analýze ranních pořadů jsme se osatně sami o tomto faktu přesvědčili.

Zvláštností oproti psané publicistice je fakt, že posluchač/divák se k proneseným informacím nemůže vrátit, proto by měly být promluvy jednoznačné a zřetelné. Jednoduchých vět by se v mluveném projevu mělo vyskytovat více než souvětí.

„V mluveném slovu se vyhýbáme, složitým souvětím, různým odbočením a doplňkům. Stavba vět musí být přehledná a jasná. Dlouhé věty, barokně rozvinutá souvětí jsou obtížná pro zapamatování, posluchač se v nich „ztrácí“ a kolísá jeho pozornost. Vyhýbáme se také nahromadění podstatných jmen slovesných

¹⁹ v publicistice se objevují čtyři skupiny žánrů: zpravodajské, analytické, beletristické, řečnické

²⁰ MINÁŘOVÁ, E.: *Získávací a přesvědčovací funkce jako konstituující faktor projevu – funkční styl publicistický*. In: ČECHOVÁ, M. a kol.: *Stylistika současné češtiny*. Praha 1997, s. 192.

v jedné větě.²¹

Po syntaktické stránce se můžeme setkat buď s nepřírozeně krátkými větami, nebo je skladba mluveného komunikátu autentická se skladbou psaných textů, což v mluveném projevu působí poněkud zvláštně.

Stejně jako ostatní mluvené projevy se ani projev publicistický nevyhne nežádoucím rysům mluvenosti²². Přitom jazyk prezentovaný v médiích je předmětem velké pozornosti diváků, čtenářů a posluchačů, proto jsou na něj z jejich strany kladeny nemalé nároky. Jazyková složka je jedním ze základních aspektů, se kterými přijde divák při sledování televize přímo do styku, tudíž není náhodné, že dochází často ke kritice pracovníků hromadných sdělovacích prostředků.

K typickým prostředkům mluvených komunikátů patří také mimojazykové²³ a parajazykové²⁴ prostředky. Mimojazykové prostředky náleží do neverbální komunikace, jež je bezpochyby důležitou a nedílnou součástí mluveného projevu, ale v této práci se jí nebudeme blíže věnovat. Některé z parajazykových prostředků uvedeme v části práce o mluveném projevu.

Mluvenou publicistiku lze rozdělit na čtyři základní žánry: zpravodajské, analytické, beletristické a řečnické. Pro naši práci není podstatné uvádět zde jednotlivé žánry. Pro nás je důležité vědět, že v rámci zpravodajského žánru²⁵ se vymezuje *interview*. Neboť mnou analyzované moderátorské projevy se v největší míře uskutečňují formou rozhovoru, považuji za opodstatněné uvést alespoň krátkou definici tohoto pojmu.

²¹ BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Praha 2006, s. 105.

²² nespisovnost, přechytlivost, opakování slov, výplňková a nefunkční slova, vysoké tempo projevu

²³ extralingvální – mimické a gestikulační

²⁴ paralingvální – intonace, frázování projevu, tempo řeči, pauza, síla hlasu atd.

²⁵ Odborná literatura se v rozdělení jednotlivých žánrů neshoduje. Někdy se uvádí, že *interview* náleží do žánru analytického. My se v práci budeme držet klasifikace J. Mistríka.

Interview²⁶ patří mezi frekventovaný žánr publicistického stylu. Má podobu mluvenou i psanou. Téma interview je zpracováno jako dialog a jde v něm o přiblížení názoru nebo úvahy. Jeho popularnost závisí na vhodném výběru kladených otázek, které moderátor/redaktor vybírá a tematicky usměrňuje. Odpovědi by měly vytvořit kompletní celek.

U mnou zvolených ranních pořadů mají moderátoři i aktéři prostor na přípravu tématu. Moderátoři se ještě připravují organizačně. Musí mít alespoň do určité míry připravenou tematickou a časovou strukturu rozhovoru.

V rozhovoru, kde je vše předem určeno a naplánováno, kde každý má svou vymezenou úlohu a vybočení z ní se pocítuje jako nežádoucí, není téměř žádný prostor pro odlehčenou komunikaci, pro vtip, situační postřeh nebo pro momenty, které mohou příznivě ovlivnit atmosféru rozhovoru a uvolnit vztahy mezi účastníky komunikace. Příliš upjatý rozhovor působí stereotypně. Pokud se chová moderátor méně direktivně, má pořad naopak volnější a spontánnější ráz. Zde musím konstatovat, že obě zvolené moderátorské dvojice jsou při rozhovorech uvolněné. Zvláště mužské protějšky jsou podle mého názoru „uvolněné“ někdy až příliš. Rozhovor s hosty poté vyzní spíše jako kamarádská neformální komunikace, takové jednání jako divák/posluchač nepovažuji za příliš profesionální.

Průběh interview, efektivnost, zajímavost, serióznost a úspěch u diváků z velké části závisí na moderátorovi. Předpokladem pro úspěch moderátorské úlohy je odborná připravenost, orientace v tématu a v neposlední řadě komunikační a jazyková kompetence, tj. schopnost dokonale ovládat jazyk a zvládnout vedení rozhovoru. Moderátor by měl vědět, s jakým cílem rozhovor uskutečňuje.

²⁶ neboli rozhovor

1.2.1 Jazyková stránka publicistických projevů

Výběr jazykových prostředků a jejich následné užití v publicistice je spjat s funkcemi získávacími a přesvědčovacími. Je důležité si uvědomit, že jakýkoli publicistický text/projev vzniká rychle a ve velice krátkém časovém úseku. Jazyková stránka publicistických textů/projevů úzce souvisí s dobou. Většina jazykových prostředků v dané době je pevná, stabilní, ale díky společenskému dění také proměnná. Publicistický styl náleží mezi styly jazyka spisovného, ovšem jak bylo již výše několikrát zmíněno, někdy pomáhají publicistický text/projev dotvářet prvky nespisovné. Základem publicistických textů/projevů je neutrální spisovný jazyk. Jazykové prostředky, které v těchto textech či projevech využíváme, lze rozdělit na dvě skupiny:

1) automatizace jazykového vyjádření

Tato skupina jazykových prostředků se jeví jako relativně neměnná, stálá. Podle J. Chloupeka²⁷ se jedná o ustálené a stereotypně se opakující vazby a obraty, které publicisté v určitých situacích užívají téměř mechanicky, což svědčí o procesu automatizace jazykového vyjadřování. V takovém rozsahu je automatizace užívána pouze v publicistickém stylu.

2) obměňování stabilizovaných výrazových prostředků

Užívané prostředky se na základě společenského a politického dění mění, aktualizují se a jsou výrazně proměnné v krátkém časovém úseku. Na adresáta působí především svou novostí. Vývoj stylu poukazuje na neustálé změny, kdy se dobové prostředky automatizují, ustalují a stabilizují. Ovšem zároveň dochází k aktualizaci vyjádření. Tudiž vznikají nové výrazové prostředky, které se jeví jako stylově aktivní. Aktualizaci mohou podléhat i prostředky, které jsou již automatizované.

²⁷ CHLOUPEK, J. a kol.: *Stylistika češtiny*. Praha 1991.

Z lexikálního hlediska se v publicistických textech/projevech nejvíce vyskytují substantiva. Ve své publikaci²⁸ uvádí E. Müllerová, že publicistický styl lze chápat jako nominální. V jazyce publicistického stylu je snaha nejrůznějším způsobem oživit vyjadřování, což znamená, že se jedná o tzv. aktualizaci a tím vznikají aktualizovaná pojmenování. Následkem času se aktualizovaná pojmenování oslabují a ztrácí, mění se v automatizovaná vyjádření, jež se časem opotřebují a stávají se z nich klišé.

1.2.2 Publicistika rozhlasová

Podle Encyklopedie praktické žurnalistiky²⁹ se termín publicistika v rozhlasové žurnalistické teorii a praxi užívá v několika významech:

- 1) k označení skupiny žurnalistických žánrů dokumentárně zobrazovacího charakteru
- 2) k pojmenování druhu slovesné tvorby, která je zařazována mezi tvorbu uměleckou a vědeckou
- 3) k vymezení specifických rozhlasových projevů, jež jsou z velké části věnovány aktuálním společenským jevům
- 4) jako synonymum k pojmu žurnalistika (toto pojetí je nesprávné, protože pak dochází ke ztotožnění publicistiky s rozhlasovým zpravodajstvím)

1.2.3 Publicistika televizní

Televizní publicistika přináší veřejnosti skupinu televizních pořadů, které informují diváka o aktuálním dění ve světě. Aktuální informaci televizní publicistika zpracuje, analyzuje a prezentuje názor, jenž vysvětlí a interpretuje.

²⁸ MÜLLEROVÁ, E.: *Funkční styly a jejich žánry v současné komunikaci*. Praha 1989.

²⁹ OSVALDOVÁ, B. a kol.: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha 1999.

2 KULTURA ŘEČI MODERÁTORSKÝCH PROJEVŮ

Abychom mohli provést analýzu jazyka moderování, je zapotřebí si uvědomit, co všechno má na mluvený projev vliv a čím je samotný mluvený projev charakteristický. V této části práce se budeme věnovat jazykové kultuře na obecné úrovni, jazyku a řeči moderátorského projevu a v neposlední řadě uvedeme mluvený projev a jeho charakteristiky.

2.1 Jazyková kultura

Jazyk jako takový souvisí s kulturou, tudíž národní kulturu a národní jazyk od sebe nelze oddělovat. Podle J. Bartoška je jazyk kulturní hodnotou i prostředkem šíření a uchování kultury.³⁰ Český jazyk je považován za kulturní, neboť má k dispozici kodifikační příručku³¹. Kulturou jazyka se ve svých teoretických pracích zabývají jazykovědci. S jazykovou kulturou souvisí pojem *kultura řeči*, což je „výběr těch jazykových prostředků, které jsou funkčně účelné, konkrétními uživateli jazyka v konkrétních komunikátech.“³² Nelze říci, že kultura řeči je totožná se spisovností. Stejně jako volíme vhodné oblečení a chování, volíme vhodné vyjadřování. Je rozdíl ve volbě jazykových prostředků v projevech psaných a mluvených, soukromých a veřejných, odborných, konverzačních či přesvědčovacích.

Kodifikovaným útvarem národního jazyka je jazyk spisovný. *Kodifikace* je pojem, pod kterým rozumíme popis normy spisovného jazyka v normativních mluvnicích, stylistikách a slovnících. *Norma* je závazný soubor zákonitostí, který přesně vymezuje, co je správné a co není.

Pro kulturu jazyka a řeči je důležité využívat kodifikaci mluvnickou, stylovou a významovou tak, jak je popsána v normativních příručkách. U mluveného projevu

³⁰ BARTOŠEK, J.: *Kultura manažerské komunikace*. Zlín 1999.

³¹ Slovníky, pravidla pravopisu a výslovnosti, mluvnice, normy pro úpravu písemností, příručky kodifikační povahy, atd.

³² BARTOŠEK, J.: *Kultura manažerské komunikace*. Zlín 1999, s. 9.

právem očekává dobrou obsahovou i formální (jazykovou) úroveň. Kultivovaný projev by měl posluchače/diváka strhnout a získat jej pro řečníkův záměr. Nedostatečná kulturní úroveň mluvčího a jeho projevu budí u posluchačů nejen pochybnosti o průkaznosti toho, o čem se mluví, ale i o kvalitách řečníka.

2.1.1 Jazyková kultura moderátora

Základním požadavkem na jazyk televizních moderátorů by mělo být především užívání spisovné češtiny. Ovšem v dnešní době na moderátory každodenně působí tlak času, který v podstatě ovlivňuje výběr jazykových prostředků. Protože v přímém televizním přenosu je na každé sdělení vymezeno jen určité množství času, na celkové situaci se to projevuje negativně. V posledních letech se mluvní tempo moderátorů zvyšuje. Do omezeného časového rozmezí chtějí moderátoři dát mnohem více informací, sdělení se stává kondenzovanějším. Tvrzení lze dokázat na příkladech: místo celého jména se užívá holého příjmení (Klaus, namísto Václav Klaus, prezident Klaus), častěji se užívají zkratky přejaté z anglických slov, či odborné termíny bez předchozího vysvětlení. Moderátor by měl najít ekvivalentní náhradu, ale pokud skutečně nenalezne jinou alternativu, měl by s těmito výrazy nakládat velmi opatrně.

V mluvených projevech se často objevuje automatizace vyjadřovaných prostředků. Stylistika před tímto jevem varuje, ale je jisté, že v dnešní „uspěchané“ době je automatizace téměř nevyhnutelná. Často si publicisté neuvědomují, že jejich projev působí stereotypně. Přitom se od jejich komentářů a glos očekává vyjadřování pestré a osobité, mělo by diváka/posluchače zaujmout.

Chování moderátora, úroveň jeho vyjadřování, zvládnutí či nezvládnutí organizace pořadu, atd. se stává předmětem kritiky. U pořadů s přímým vysíláním mnohdy bývá málo času na promyšlení stylizace, tudíž zde hraje důležitou roli pohotovost a originalita moderátora.

2.1.2 Zvuková výstavba moderátorského projevu

Řeč – zvuková výstavba mluveného projevu je v televizním vysílání důležitým aspektem. „Řečnické dovednosti je třeba rozvíjet, pěstovat a udržovat, podobně jako sportovci neustále cvičí nejdůležitější základní pohyby. Jedině touto cestou mohou dosáhnout vrcholného výkonu.“³³ Aby byl moderátor dobrým řečníkem, je nejprve potřeba, aby si osvojil dokonalé ovládání techniky řeči, čemuž se blíže věnujeme v části práce o mluveném projevu.

Řeč moderátorů televizních stanic by měla být ortoepická a ortofonická, bohatě melodicky i silově modulována, členěna na pravidelné větné úseky obsahující většinou tři až pět taktů. Často je segmentována v souladu s významovou výstavbou. Průměrné mluvní tempo moderátorů činí 300 slabik za minutu.³⁴

2.1.3 Stylistická charakteristika

Stylistická výstavba mluvených projevů vyžaduje krátké věty. Podstatná je jasnost, stručnost a výstižnost sdělení. Důležité je uspořádání projevu, míra obraznosti a metaforičnosti. Významnou roli hraje i to, zda moderátor vystupuje objektivně či z jeho řeči cítíme určitou angažovanost. Jak již bylo výše řečeno, samozřejmostí v televizním vysílání by mělo být užívání spisovného jazyka, tedy útvaru, který slouží jako celonárodní prostředek dorozumívání. Spisovnost by v žádném případě neměla být spojována s jednotvárností a stereotypem, neboť do spisovného jazyka patří i výrazy hovorové a citově zabarvené. Moderátor, tudíž profesionál, by svůj projev měl zvládnout po všech stránkách. Například časté užívání ukazovacích zájmen, tzv. vycpávkových slov³⁵, opravy (reformulace), nefunkční opakování, formulační pauzy, hezitační zvuky nebo nespisovné tvary jsou dokladem nedostatečné komunikační kompetence a celkové nekulturnosti mluvčího.

Kvalita moderátorských projevů veřejnoprávní České televize a soukromé televizní stanice Nova se liší. Ale obecně lze říci, že jazyková kultivovanost

³³ BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Praha 2006, s. 127.

³⁴ BARTOŠEK, J.: *Mluvní tempo v rozhlase a televizi*. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava 1994, s. 145-153.

³⁵ prostě, vlastně, že, ovšem,, zkrátka, tedy, jaksi, atd.

a odborná profesní kompetence moderátorů sledovaných ranních pořadů je průměrná. Tato situace je dána mimo jiné tím, že současní mladí moderátoři postrádají dostatečnou odbornou i všeobecnou profesní přípravu. V projevech moderátorů lze nalézt jazykové i věcné chyby na všech rovinách, počínaje větnou výstavbou a končíc frázováním. Domnívám se, že důvodem je nedostatečné žurnalistické vzdělání moderujících osob. Je také možné, že se moderátoři snaží svým jazykem užívaným ve vysílání přizpůsobit stávajícímu trendu nespisovného či hovorového jazyka tak, aby se jím přiblížili jazyku diváků. V tomto případě však televizní masmédiu pozbývá svou funkci kultivovat osobnost jedince. Přesto zde musíme podotknout, že moderátorská dvojice „Dobrého rána“ i „Snídaně s Novou“ vesměs dodržuje spisovnou tvaroslovnou normu ve většině svých výstupů. Hovorové tvary určitých sloves se v tomto typu projevu dají považovat za přípustné, protože jsou již součástí normy.

2.2 Mluvený projev

Nyní bych ráda definovala mluvený projev. Jedná se o primární lidské vyjádření, které probíhá v čase, a to lineárně, neboť nikdy dopředu nevíme, jakým směrem se bude promluva vyvíjet. Samozřejmě existují i výjimky, a to například právě živé vysílání zpravodajského pořadu, jako jsou mnou vybraná Snídaně s Novou či Dobré ráno. V nich je mluvený projev dopředu alespoň bodově připraven a témata rozhovorů a reportáží se ubírají dle předem stanovených osnov. Ovšem projev se může zdát jako velice spontánní a nepřipravený, tudíž osnova nemusí být divákům/posluchačům vždy zřejmá. Nepřipravenost v živě vysílaných relacích je však jen relativní. Jistá osnova tvoří rámec celého pořadu. Osnova bývá narušována improvizací a nečekaným sledem událostí. Právě tento styl vytváření televizních pořadů bývá přechodným útvarem mezi projevem psaným a mluveným.

Mluvenou řeč užíváme v soukromí i na veřejnosti, k naučným, jednacím, estetickým, přesvědčovacím i prostě sdělným účelům.

Již dříve bylo mnohokrát řečeno, že základem kultivovaného vyjadřování je správná výslovnost. Obecně platí, že čím je řeč veřejnější a prestižnější, tím pečlivější a spisovnější má být *výslovnost* mluvčího. Lze rozlišit výslovnost neutrální, pečlivou a nedbalou. Neutrální výslovnost by měla být dokonale srozumitelná, ovšem zde je artikulačně méně propracovaná než u výslovnosti pečlivé. Nedbalá výslovnost se nejčastěji užívá k běžnému dorozumívání ve spontánní soukromé komunikaci. Dnes se již nedá hovořit jen o spisovné výslovnosti, protože jazyk soukromých i veřejných promluv se nyní neomezuje jen na spisovnou podobu. Při mluveném projevu více užíváme útvarů národního jazyka než jen jeho spisovnou formu. Například pokud mluvčí volí vhodné jazykové prostředky pro danou situaci a pokud je jeho vyjadřování srozumitelné, může být i projev s nespisovnými výrazy kultivovaný. Aby byl mluvčí schopen správně vyslovovat, musí zvládnout techniku mluveného projevu, která se skládá ze tří činností navzájem spojených a neoddělitelných: respirace (dýchání), fonace (tvoření hlasu) a artikulace (tvoření hlásek).

U mluveného projevu je důležité, aby svými kvalitami vystihl obsah myšlení, názory, představy mluvčího, jeho zaujetí tématem, aby získal a přesvědčil posluchače.

Mluvený projev je charakteristický tzv. vycpávkovými (parazitickými) slovy, deiktickými a neplnovýznamovými výrazy a hezitačními zvuky. Toto tvrzení dokážeme na jednotlivých analýzách moderátorských projevů.

Předpokladem dobrého souvislého ústního projevu je dokonalé ovládání techniky řeči.³⁶ Ve veřejném projevu se kladou zvýšené nároky nejen při obsahové a jazykové přípravě, ale i v přednesu. Po profesionálních mluvčích bychom neměli vyžadovat jen plynulé předání obsahu sdělení, bezchybnou a spisovnou výslovnost, logické členění textu a náležitou modulaci, zejména intonaci, ale také správné zacházení s hlasem a dechem tak, aby hlas byl libozvučný a projev celkově příjemný

³⁶ BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Praha 2006, s. 24.

na poslech. Následující informace lze nalézt v mnoha učebnicích, skriptech a příručkách, proto je jen stručně připomenut.

Dýchání (respirace) je výměna plynů v plicích uskutečňující se dýhacími pohyby. Během řeči se od klidového dýchání liší několika znaky. V první řadě je odlišný časový poměr vdechu a výdechu. Poměr nádechu a výdechu v klidu je asi 2 : 3. Při řeči se poměr mění (1 : 7), což znamená, že délka výdechu se prodlouží až sedmkrát. Pro řeč je nejvýhodnější užívat smíšený způsob dýchání (hrudní i břišní). Dýchání při mluvení má být plynulé, neslyšné a neviditelné. Je potřeba, aby jedinec uměl s dechem hospodařit.

Hlas (fonace) vzniká tím, že se proud vzduchu, který vydechujeme z plic, mění v mluvidlech v hlásky. Hlasivkový tón se zabarvuje do podoby lidského hlasu až rezonancí v rezonančních dutinách.³⁷ Výška hlasu závisí na délce hlasivek a jejich napětí. Průměrný rozsah lidského hlasu je asi od jedné oktávy při klidném mluvení až do dvou a půl oktávy při expresivním hlasovém projevu. Mužský hlas je průměrně o jednu oktávu nižší než ženský, v průběhu mutace se u hochů až o jednu oktávu prohlubuje, u dívek se rozšiřuje jeho dolní a horní hranice.

Přesná a pečlivá výslovnost (artikulace) probíhá v dutině ústní pomocí mluvidel.³⁸ Nejdůležitější orgán při artikulaci je jazyk, jenž vytváří největší skupinu hlásek.

Kvalita výslovnosti je ovlivněna mnoha faktory, mezi něž patří mj. i dobrý stav našeho chrupu, množství slin v ústech či logopedická prevence v předškolním věku³⁹.

Spisovná výslovnost (ortoepie) je pro kultivovaný veřejný projev velmi důležitá. Pro spisovnou výslovnost jednotlivých hlásek a hláskových spojení platí závazná pravidla.

³⁷ dutina hrtanová, ústní, nosohltanová a nosní

³⁸ rty, horní a dolní čelisti se zuby, tvrdé patro, měkké patro s čípkem a jazyk

³⁹ BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Praha 2006, s. 33.

Frázování je členění věty na kratší popř. delší větné úseky. Správné frázování je velice důležité, protože pokud od sebe oddělíme části vět, které k sobě významově patří, může dojít k ovlivnění smyslu věty či celého kontextu sdělení.

Větný přízvuk umožňuje významové, rytmičné a melodické členění promluvy. Je vždy spojen s nejzávažnějším slovem věty, s významovým jádrem výpovědi. „V češtině klademe větný přízvuk v neutrální větě na poslední slovo věty nebo větného úseku.“⁴⁰ Větný přízvuk používáme, když chceme zdůraznit určité slovo ve větě. Můžeme například pronést jednu větu, ale pokaždé s důrazem na jiném slově a tím změníme i její smysl.

Intonace je střídání výšky hlasu při mluvené řeči. Většinou nás upozorňuje, jestli jde o větu ukončenou, je-li oznamovací, tázací nebo rozkazovací, anebo zda bude věta pokračovat. Ukončená věta oznamovací, rozkazovací nebo tázací má v českém jazyce klesavou intonaci.

Mluvní tempo je počet jednotek přirozeného českého jazyka (obvykle slov nebo slabik) pronesených za určitou časovou jednotku (obvykle minutu nebo sekundu).⁴¹ Mluvní tempo je skutečně důležitým modulačním prostředkem mluvené řeči. Na rychlosti mluvy se podílí temperament jednotlivých osob. Pokud mluvčí zvolí rychlé mluvní tempo, pak se řeč pro adresáta stává méně srozumitelnou. Rychle provedené sdělení často vede i k nesprávnému vyslovování hlásek a hláskových spojení, někdy dokonce k vynechání celých slabik. Naopak pomalé mluvní tempo vyvolává nezáměr posluchačů a vede k monotónnosti projevu. Mluvní tempo významně charakterizuje žánr, typ moderátora a stanici. Podle Bartoška a Daňkové⁴² platí, že čím prestižnější je stanice, tím prestižnější je i mluvní tempo jejích moderátorů.

⁴⁰ BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Praha 2006, s. 62.

⁴¹ BARTOŠEK, J. ; DAŇKOVÁ, H.: *Žurnalistika a škola: Příručka pro učitele mediální výchovy*. Frýdek-Místek 2008, s. 134.

⁴² BARTOŠEK, J. ; DAŇKOVÁ, H.: *Žurnalistika a škola: Příručka pro učitele mediální výchovy*. Frýdek-Místek 2008, s. 134.

Druhy mluvního tempa

Druhy lze charakterizovat na základě několika hledisek. Rozlišujeme mluvní tempo vysoké (rychlé), střední (neutrální, základní) a nízké (pomalé).

Vysoké mluvní tempo využívají především sportovní komentátoři, ale není to pravidlem. Čtené rozhlasové texty se čtou rychleji než texty televizní. Podle odborníků je vnímatelné maximum nad 500 slabik za minutu. Vysoké mluvní tempo se váže ke zkušeným a školeným mluvčím.

Nízké mluvní tempo se užívá v odborných a slavnostních promluvách, při hluku, vyrušení, ztrátě koncentrace či v obtížných akustických podmínkách. Hranice v televizních promluvách leží pod mluvním tempem 100 slabik za minutu.

Optimální (průměrné) mluvní tempo činí v českém jazyce asi 120 slov za minutu (300 slabik). Obsahuje osobnostní, profesní i funkční aspekty. Optimální mluvní tempo ovlivňuje i počet a délka pauz.

Jak bylo již výše uvedeno, mluvní tempo je pro moderátory důležitým prvkem. Je potřeba si pamatovat, že vhodná volba mluvního tempa přispívá ke srozumitelnosti a přehlednosti promluvy. Každý projev zajisté potřebuje jinou rychlost mluvního tempa, například sportovní komentátoři využívají velmi rychlého mluvního tempa a naopak rozhlasová četba beletrie si vyžaduje tempo mnohem pomalejší. Zkoumání mluvního tempa se věnuje např. práce Jaroslava Bartoška⁴³, z ní pro ilustraci přebíráme následující tabulky, které dokazují výše uvedený text. V tabulce s číslem 2 si můžeme všimnout, že projev hlasatelů/moderátorů rozhlasu se pohybuje v rozmezí průměrného mluvního tempa, jež je pro srozumitelnost optimální.

⁴³ BARTOŠEK, J.: *Mluvní tempo v rozhlasu a televizi*. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava 1994.

Tabulka 1⁴⁴:

a) 56 mluvčích, šest slohových útvarů

Poř. č.	Slohový útvar (počet mluvčích)	Mluvní tempo (slabik/min)			
		Max.	Min.	Průměr	Rozpětí
1	Přímá rozhlasová sportovní reportáž (6 mužů)	426	189	334	237
2	Čtené zprávy (13 mužů)	343	268	305	75
3	Čtené zprávy (9 žen)	312	270	289	42
4	Čtená publicistika (zpravodajové a komentátoři; 2 ženy a 5 mužů)	345	307	325	39
5	Spontánní publicistika (politikové, vědci, ekonomové; 13 mužů)	308	211	258	97
6	Rozhlasová četba beletrie (8 textů, 7 mužů; Werich 2x)	303	179	234	124
	Celkem	340	237	291	102

Zdroj: BARTOŠEK, J.: *Mluvní tempo v rozhlase a v televizi*. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava 1994

⁴⁴ Tabulka představuje výsledky poslechové analýzy

Tabulka 2⁴⁵:

b) Osm moderátorů Ozvěň dne na Radiožurnálu ČR v roce 1996

Poř. č.	Jméno mluvčího	Mluvní tempo (slabik/min)			
		Max.	Min.	Průměr	Rozpětí
1	M. Štětina	336	252	288	84
2	E. Ziliziová	352	296	313	56
3	J. Lejpová	334	263	313	82
4	H. Vernerová	340	244	299	96
5	J. Hausdor	356	280	306	76
6	E. Odstrčilová	360	264	322	96
7	V. Čermáková	388	296	328	92
8	M. Ulrych	376	308	353	68
Celkem tři muži		356	280	317	76
Celkem pět žen		357	273	315	84
Celkem moderátoři zpráv		357	275	315	81

Zdroj: BARTOŠEK, J.: *Mluvní tempo v rozhlasu a v televizi*. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava 1994

⁴⁵ Tabulka představuje výsledky poslechové analýzy

3 MODERÁTOR

Pro naši práci je důležité, abychom si vysvětlili pojem moderátor. Tato osoba je základním prvkem pro analýzu jazyka moderování.

Vymezením pojmu moderátor můžeme nalézt v *Praktické encyklopedii žurnalistiky*⁴⁶, kde pod tímto heslem najdeme přibližně následující informace: Moderátor je pracovník rozhlasu a televize, který je v podstatě průvodcem pořadu, uvádí jej, řídí a prezentuje. Činnost moderátora v sobě spojuje několik profesí – redaktorskou, hlasatelskou, reportérskou, komentátorskou, někdy i dramaturgickou a režisérskou. Úkolem moderátora je zprostředkovávat komunikaci mezi účastníky vysílání a diváky. Vzhledem k tomu, že moderátor vystupuje v živém vysílání, interpretuje předem připravené texty, ale velká část jeho produkce je založena na improvizaci.

3.1 Dialog

Dialog je bezpochyby důležitou součástí analyzovaných ranních pořadů, tudíž považuji za vhodné uvést alespoň základní informace o dialogu. Klasický dialog vedou moderátoři s hosty pozvanými do pořadu. Je ovšem třeba podotknout, že pořady Dobré ráno a Snídaně s Novou využívají ještě „falešného“ dialogu, který vedou moderátoři s diváky/posluchači. Nejprve si definujeme pojem dialog na obecné úrovni a poté se zmíníme právě o dialogu nepravém.

Dialog je považován za základní, primární podobu jazykové komunikace. V dialogickém postupu se vyskytují vždy nejméně dvě osoby. Je situačně zakotven (tematicky, časově i místně) a využívá velice často mimojazykové prostředky. U tohoto postupu je důležitý i podíl účastníků na komunikaci: může být vyrovnaný (symetrický) nebo nesymetrický. Jeden z účastníků vystupuje v určitém okamžiku

⁴⁶ OSVALDOVÁ, B.; HALADA, J.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha 2002.

jako mluvčí a druhý jako posluchač. „U dialogu je adresát aktivní a ze své role příjemce přechází střídavě do role mluvčího“⁴⁷

Dialog klade větší nároky než monolog na stupeň mluvní pohotovosti mluvčího. V dialogu se více projeví spontánní kultivovanost projevu.

Moderátor svou organizační činnost v dialogu může pojímat různě: může být buď direktivní, nebo se může chovat volněji, organizovat jen rámcově a tím umožnit větší spontánnost pořadu.

Dialog může mít ovšem i jediného tvůrce – autora, takový případ nastává u dialogu v uměleckém textu. Zde nedochází k výměně informací mezi účastníky, ale ke komunikaci se čtenářem. Není to reálný projev, ale jen autorova fikce.

3.1.1 Výstavba dialogu

Jednotky dialogu mohou být posuzovány ve dvou rovinách. Buď je možno přihlížet k věcnému obsahu sdělení, pak je nazýváme jednotkami *obsahovými*, nebo lze tyto jednotky definovat bez zřetele k jejich obsahu, spíše jako součást techniky dorozumívání, tj. *neobsahové* jednotky.

- **Jednotky neobsahové**

Základní neobsahovou jednotkou je *replika*. Replika je ta část dialogu, kterou vysloví najednou a bez přerušení jeden mluvčí, než ho vystřídá mluvčí druhý. Celek nemusí být obsahově souvislý. Lze říci, že replika je dána jednotou mluvčího a času. Obě tyto jednoty musí být vždy přítomny zároveň. Hranice replik jsou určeny narušením obou jednot, tedy vystřídáním mluvčích.

⁴⁷ ČMEJRKOVÁ, S. a kol.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha 1996, s. 21.

Vyšší jednotkou je *replikový komplex* (rozhovor). V tomto případě se jedná o skupinu replik vyslovených nepřetržitě týmiž mluvčími. Replikový komplex je tedy definován jednotou času a mluvčích. Hranice jsou tam, kde je alespoň jedna z hodnot (hodnota času, hodnota mluvčích) narušena. Pokud se změní počet mluvčích nebo začnou-li spolu tytéž osoby po určitém přerušení opět rozmlouvat, dochází k novému replikovému komplexu, ten je nazýván jako *časový přeryv*. Délka časového přeryvu je pouze relevantní. Lze pouze říci, že časový přeryv je takové přerušení, které je delší než běžná pauza. U repliky i replikového komplexu vystupuje do popředí technika. Tyto jsou definovány bez zřetele k obsahu.

- **Jednotky obsahové**

Jednotkou obsahového přístupu není replika, nýbrž *promluva*. Promluva je typická jednotou mluvčího a obsahu, což ovšem neznamená, že nutně musí jít jen o jedno téma. Pokud se vyskytne témat víc, musí mezi nimi být určitá souvislost. Často bývá promluva charakterizována i jednotou času, ale tento fakt nemusí platit vždy; mluvčí může na svou dřívější promluvu navázat a pokračovat v ní, to poté nazýváme *pokračováním obkročným*. Dialogická promluva má vždy schopnost vyvolat u adresáta bezprostřední reakci, může na ni navázat a dále ji rozvíjet. Takovou schopnost dialogické promluvy nazýváme *stimul*. Existují dva případy, které mohou nastat:

- a) Stimul obsažený v jazykové promluvě se může jazykově realizovat. Poté za promluvou následuje reakce, konkrétní promluva adresáta.
- b) Stimul může zůstat pouze potencionální (nerealizovaný). V takovém případě adresát na předešlou promluvu nereaguje a přechází na jiné téma uvnitř své repliky, tzn. začíná novou promluvu.

Stimul obsažený v promluvě se realizuje, tudíž vzniká dvojice promluv. První promluva v dvojici je stimulující, druhá reagující. Mezi oběma takovými promluvami existuje specifický *vztah stimulu a reakce* (vztah SR). Skupina promluv spojená se vztahem stimulu a reakce tvoří vyšší obsahovou jednotku

promluvo­vý komplex. Promluvo­vý komplex je charakteristický nepřetržitostí vztahu stimulu a reakce. Hranice vztahu jsou tam, kde vztah stimulu a reakce není.

Dialog lze rozdělit na čtyři jednotky: dvě obsahové (promluva, promluvo­vý komplex) a dvě neobsahové (replika a repliko­vý komplex). V následující tabulce lze shrnout vzájemný poměr těchto jednotek:

Tabulka je uvedena pro lepší srozumitelnost výše uvedeného textu.

Tabulka 3: Poměr větných jednotek

	JEDNOTKY	
	neobsahové	obsahové
NIŽŠÍ	REPLIKA	PROMLUVA
kritérium	jednota mluvčího a času	jednota mluvčího a obsahu
hranice	vystřídání mluvčích	vystřídání mluvčích nebo změna obsahu uvnitř repliky
VYŠŠÍ	REPLIKOVÝ KOMPLEX (hovor)	PROMLUVOVÝ KOMPLEX
kritérium	jednota času a mluvčích	nepřetržitost mezipromluvo­vého vztahu SR
hranice	časový přerýv nebo změna sestavy mluvčích	nepřítomnost vztahu SR

Jak bylo již výše uvedeno, komunikační situace pořadů *Dobré ráno* a *Snídaně s Novou* je specifická, protože ve studiu probíhá dialog s televizními diváky, kteří jsou hlavními adresáty pořadu. Moderátoři vedou s diváky/posluchači tzv. falešný, nepravý dialog. Tento dialog je od běžného odlišný, protože moderátor je jediným aktivním mluvčím komunikace. Nedochází však ke zpětné vazbě v tom smyslu, že by každý divák bezprostředně na moderátora reagoval. Dochází ale k jakési zpětné vazbě ve formě e-mailu, vzkazů na facebooku, popř. telefonátů některých diváků. Dialog směřovaný k televizním divákům/posluchačům má spíše formu monologu obsahujícího prvky dialogičnosti. Divák má pocit, že je účastníkem komunikace, protože moderátor k němu promlouvá, ale rozhovoru se přímo neúčastní.

3.2 Monolog

I když moderátorské dvojice ve svých projevech monologu často neužívají, je vhodné, abychom se zde o něm alespoň v krátkosti zmínili.

Při monologu na rozdíl od dialogu hovoříme o komunikaci jednosměrné, při níž je jazykově aktivní pouze jedna strana, případný adresát se řečí neprojevuje. Monologický projev je nepřetržitý, temeticky bývá jednotnější než dialog. Stejně jako dialog i monolog mívá adresáta, někdy ovšem adresát chybí, v takovém případě se jedná o mluvu pro sebe nebo o tzv. vnitřní monolog. Monology se využívají v různých funkčních oblastech, zejména v řečnických. Monolog nemusí být vždy jednolitý, může se střídat s dialogickými partiemi nebo může mít ráz fiktivního dialogu.⁴⁸

⁴⁸ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština - řeč a jazyk*. Praha 2000, s. 362.

4 ANALÝZA JAZYKA MODEROVÁNÍ

V této části práce se budeme zabývat analýzou konkrétních moderátorských projevů. Největší pozornost věnujeme příznakovým prostředkům a postupům. Nejprve na rovině fonologické, poté morfologické, lexikální a v neposlední řadě na rovině syntaktické. Jevy, které budeme popisovat, dokládáme příkladovým materiálem. V dalších částech se věnujeme rozboru projevu moderátorů Moniky Brindzákové a Jana Musila z Dobrého rána a Marty Ondráčkové a Pavla Svobody ze Snídaně s Novou..

4.1 Rovina fonologická

V naprosté většině případů mají moderátoři širokou výslovnost vokálů. Např. *mohla, to, fajn, nejprve, ne*, atd. Jedná se o jev, který neodpovídá ortoepickým normám. Nejvíce se tento negativní jev projevuje u Pavla Svobody.

Při analýze moderátorského jazyka jsme si často mohli povšimnout některých rysů nespisovného vyjadřování, například obecněčeské krácení samohlásek, např. *řikal, závidim, zvířátka*. Jejich míra byla malá, přiměřená situaci částečně připraveného projevu. V projevech se opakoval i opačný problém, a to přílišné dloužení hlásek na konci promluvových úseků, což nepůsobí kultivovaným dojmem. Př. „*To jsi ještě mohláá. To je v pohodě!*“

V projevech se také objevují hezitační zvuky, ale je třeba podotknout, že tyto prohršky se vyskytují jen sporadicky a většinou nepřekračují míru únosnosti. Jako příklad může posloužit tabulka číslo 4, uvedená v části práce o jednotlivých moderátorech.

Velmi běžné je zjednodušování výslovnosti, které nalezneme u obou moderátorských dvojic, např. *dyť, čoeče, bueme, eště, museo, třea*, atd. Výslovnost

moderátorů většinou není nedbalá natolik, aby způsobovala nesrozumitelnost, ale nepříznivě ovlivňuje celkové vyznění projevů.

Dalším prohrěškem proti ortoepické výslovnosti je časté užití *protetického* v. Ve větší míře se používání protetického v objevuje u moderátorské dvojice Snídaně s Novou.

4.2 Rovina morfoloická

V morfoloické rovině je pro všechny moderátory problémem číslo jedna pronikání skloňování z obecné češtiny. Poměrně často se stává, že v rámci jedné věty se setkává skloňování (a časování) spisovné se skloňováním obecné češtiny. Takovéto případy nastávají především ve chvíli, kdy moderátor cituje, sděluje „oficiální“ informaci, nebo na začátku projevu. S pokročilejším projevem spisovnost mnohdy ustupuje.

V moderátorském projevu se vyskytují nespisovné koncovky. Objevili jsme je zvláště u adjektiv a v koncovkách instrumentálu substantiv. Zřídka se nespisovné koncovky objevily i v jiných pádech.

„[...] pod kopcema [...]“⁴⁹

„To je hezký!“⁵⁰

„Když už tady máme takovýho hitmakera [...]“⁵¹

„Pokud ještě nějaký dotazy máte, tak [...]“⁵²

„Je to hodně těžký zapojit se?“⁵³

„To bylo před vánocema [...]“⁵⁴

⁴⁹ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.7.2009

⁵⁰ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 10.7.2009

⁵¹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

⁵² projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

⁵³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

⁵⁴ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 23.6.2010

„Já bych taky dělal **takovej** průzkum [...]“⁵⁵

„[...] že jste si dali do kupy nějaký tato témata.“⁵⁶

„Začneme **cenama** [...]“⁵⁷

„Jestli uslyšíme věci **nový**, jestli uslyšíme věci **starý** [...]“⁵⁸

„[...] ty to máš **jasný**!“⁵⁹

„[...] nebo jestli to bude **takovej** pelmel všeho [...]“⁶⁰

„Ty jsi **takovej** **českej** [...]“⁶¹

„Hezký, hezký, to se mi líbí!“⁶²

„To jsou ty **stmutný** záležitosti.“⁶³

„Včera v noci mě napadlo **výborný** téma [...]“⁶⁴

„To je docela **dobrej** nápad!“⁶⁵

„[...] **blond’atej** **d’ábel** [...]“⁶⁶

„sounáležitost s **těma** lidma“⁶⁷

„[...] s **mýma** **rodičema**“⁶⁸

„[...] jestli ty **lidi** vlastně přijdou.“⁶⁹

Většinu uvedených nespisovných tvarů vnímáme jako prvky obecné češtiny. Mezi její základní tvaroslovné prvky řadíme používání [í] psaného obvykle ý na místě původního é, např. ve spojeních *velký ruce*, *malý dítě*. Podobně hodnotíme

⁵⁵ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 23.6.2010

⁵⁶ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 28.6.2010

⁵⁷ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 13.7.2010

⁵⁸ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁵⁹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁶⁰ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁶¹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁶² projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁶³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁶⁴ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁶⁵ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁶⁶ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁶⁷ projev Jana Musila, Dobré ráno, 11.10.2010

⁶⁸ projev Jana Musila, Dobré ráno, 14.10.2010

⁶⁹ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

užívání *ej* na místě spisovného [i] psaného obvykle *ý* (*blond'atej d'ábel*). Obecně českou tendencí je také unifikace koncovek instrumentálu plurálu k zakončení *na- ma* ve spojeních typu *těma nejdelšíma vlasama*.

Uvedené tvary jsme zvyklí slyšet a používat v neformálních komunikacích, kde je většinou nevnímáme jako příznakové. Ovšem jinak je tomu v projevech formálních a veřejných. Zde si posluchač/divák ihned příznakovosti všimne. Obecně by se dalo říci, že po morfologické stránce se moderátoři nedopouštěli mnoha chyb. Výtku by si zasloužil snad jen moderátor Jan Musil z Dobrého rána, neboť v jeho projevu se nespisovné tvary koncovek vyskytují nejčastěji.

4.3 Rovina lexikální

Příznakové jazykové prostředky lze snadno vyhledat i v rovině lexikální. U lexika jsou odchylky od spisovné normy na první poslech patrné. Stylový příznak slova jsme určili nejčastěji na základě poznámky uvedené ve Slovníku spisovné češtiny, který v textu zkracujeme písmeny SSČ.

4.3.1 Kolokvialismy

Pojem kolokvialismy označuje hovorové výrazové prostředky. Hovorová čeština⁷⁰ slouží běžnému dennímu vyjadřování. Někteří odborníci označují hovorovou češtinu za mluvenou formu spisovné češtiny, která je zbavena knižních a nespisovných prvků.

„Přivezete nám **fotku**.“⁷¹ (SSČ: 85)

„Já **se** ještě s vámi **mrknu** na stránky [...]“⁷² (SSČ: 189)

„Je **totálně** nabušený!“⁷³ (SSČ: 452)

⁷⁰ Termín hovorová čeština zavedl Bohuslav Havránek. Vymezil ho jako funkční vrstvu spisovné češtiny, která slouží běžné denní komunikaci. V dnešní době bývá pojem hovorová čeština chápán různě: jako hovorová vrstva nebo varianta spisovné češtiny, jako jedna z existenčních norem češtiny, někdy bývá termín také odmítán.

⁷¹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.7.2009

⁷² projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 10.7.2009

⁷³ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 10.7.2009

„tahle **škatulka** [...]“⁷⁴ (SSČ: 434)

„Je vaše maminka pro vás **fandou**?“⁷⁵ (SSČ: 81)

„**Ted’ka** vám to vrátí.“⁷⁶ (SSČ: 445)

„Abychom divákům ukázali nějaké **finty** [...]“⁷⁷ (SSČ: 83)

„Konečně tady nejsem sama **ženská**!“⁷⁸ (SSČ: 588)

„**Kluci** musíme to dohnat dneska.“⁷⁹ (SSČ: 135)

„Přijde mladý **rošťák** [...]“⁸⁰ (SSČ: 356)

„[...] nebo jestli to bude takový **pel-mel** všeho.“⁸¹ (SSČ: 266)

„[...] **fakt** se dívejte!“⁸² (SSČ: 81)

„[...] ted’ **holky** [...]“⁸³ (SSČ: 98)

„Potkáváte se s tou **partou**?“⁸⁴ (SSČ: 263)

„Hlavně si stěžují **ženské**!“⁸⁵ (SSČ: 588)

„Takže **kluci**, taková obligátní otázka [...]“⁸⁶ (SSČ: 135)

„[...] takové **holčičí** to bude.“⁸⁷ (SSČ: 98)

„Otázka je, jestli vůbec někdo **kouká**.“⁸⁸ (SSČ: 147)

„Takže se **máma** v šatně nebojí?“⁸⁹ (SSČ: 172)

„[...] který **kouká** na televizi.“⁹⁰ (SSČ: 147)

⁷⁴ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 10.7.2009

⁷⁵ projev Jana Musila, Dobré ráno, 8.6.2010

⁷⁶ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 8.6.2010

⁷⁷ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 9.6.2010

⁷⁸ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 9.6.2010

⁷⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 23.6.2010

⁸⁰ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

⁸¹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁸² projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁸³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

⁸⁴ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁸⁵ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁸⁶ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁸⁷ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

⁸⁸ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.10.2010

⁸⁹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 11.10.2010

⁹⁰ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 13.10.2010

„[...] dělá **neplechu**.“⁹¹ (SSČ: 216)

„Pojďme k tomu, co jsme tady malinko **nat'ukli**“⁹² (SSČ: 209)

„[...] další **muzika**“⁹³ (SSČ: 190)

4.3.2 Nespisovná slova

V této části práce uvádíme slova, která jsou za hranicí spisovné češtiny. Slova nejsou uvedena ve Slovníku spisovné češtiny. Vyhledali jsme je ve Slovníku nespisovné češtiny, který v textu zkracujeme písmeny SNČ. V projevech se vyskytovaly i výrazy obecné češtiny⁹⁴, tato slova jsme opět vyhledali ve Slovníku spisovné češtiny. Výrazy uvedené v této podkapitole mají podobnou funkci jako slova hovorová, tedy přibližují projev k neformální mluvené řeči. Značně vzbuzují divákovu pozornost, protože ve veřejném projevu jsou výrazně příznaková. Jistým způsobem projev ozvláštňují a vnášejí do něj expresivitu. U diváka vyvolávají kladnou či zápornou odezvu, mohou ho buď příjemně naladit a pobavit, nebo naopak vzbudit negativní emoce.

„O současném **šmírování** [...]“⁹⁵ (SNČ: 399)

„Abychom divákům ukázali nějaké finty, **figne** [...]“⁹⁶ (SNČ: 129)

„To je **super!**“⁹⁷ (SNČ: 382)

„Připravili jsme si na vás takovou **bojovku** [...]“⁹⁸ (SNČ: 69)

„To bude prostě **žranice** od rána [...]“⁹⁹ (SNČ: 495)

„Nějaký **čudlák** jste zapomněli zapnout [...]“¹⁰⁰ (SNČ: 97)

⁹¹ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 13.10.2010

⁹² projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

⁹³ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

⁹⁴ Obecnou češtinu definují odborníci jako spontánní mluvený jazyk soukromé a poloveřejné komunikace. Jazyk je regionálně i sociálně málo příznakový a dostává se do pozice nižšího standardu češtiny – substandardu. Obecná čeština je považována za všeobecně akceptovanou nespisovnou podobu národního jazyka. V oficiálním projevu se výrazy obecné češtiny jeví jako značně příznakové.

⁹⁵ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 8.6.2010

⁹⁶ projev Jana Musila, Dobré ráno, 9.6.2010

⁹⁷ projev Jana Musila, Dobré ráno, 9.6.2010

⁹⁸ projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

⁹⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 18.6.2010

¹⁰⁰ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 23.6.2010

„**Sakra**, mám toho plné zuby!“¹⁰¹ (SNČ: 361)

„[...] protože je to **narvané** k prasknutí.“¹⁰² (SNČ: 270)

„Vynosujeme ty z vás, kteří si půjdou **zaplavčit**.“¹⁰³ (SNČ: 314)

„To je **pecka**!“¹⁰⁴ (SNČ: 303)

„Je to totálně **nabušený**.“¹⁰⁵ (SNČ: 261)

„To bude **lážo plážo**!“¹⁰⁶ (SNČ: 230)

„[...] je to krásné, **fakt** se podívejte!“¹⁰⁷ (SNČ: 124)

„Pojďme si dát nějakou **lidovku** [...]“¹⁰⁸ (SNČ: 233)

„[...] zápas, který se odehraje na **Staromáku**.“¹⁰⁹ (SNČ: 378)

„Všechno je o **prachách**!“¹¹⁰ (SNČ: 325)

„Nemusíš to vždycky **vykecat**!“¹¹¹ (SNČ: 461)

„[...] má taky docela dobrou **prdu**.“¹¹² (SNČ: 327)

„Je to o motivaci lidí, o tom **hecování se**.“¹¹³ (SNČ: 158)

„**Dospěláky** bude počasí zajímat určitě.“¹¹⁴ (SNČ: 110)

„My už jsme na tebe **práskli**, že [...]“¹¹⁵ (SNČ: 326)

„Je nevidomý, ale má to všechno **zmáknuté** tak, že [...]“¹¹⁶ (SNČ: 488)

„Můžeme sem dát **kreditku**.“¹¹⁷ (SNČ: 212)

¹⁰¹ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹⁰² projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹⁰³ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹⁰⁴ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹⁰⁵ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 13.7.2010

¹⁰⁶ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁰⁷ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁰⁸ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁰⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

¹¹⁰ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.10.2010

¹¹¹ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.10.2010

¹¹² projev Jana Musila, Dobré ráno, 12.10.2010

¹¹³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 13.10.2010

¹¹⁴ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

¹¹⁵ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹¹⁶ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹¹⁷ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

„Nechtěla jsi se na to **vyprdnout**?“¹¹⁸ (SNČ: 467)

„[...] v Praze v **kulturáku**.“¹¹⁹ (SNČ: 220)

„Je něco, co byste chtěli **vypíchnout**?“¹²⁰ (SNČ: 466)

„Tohle byl podle Marty **slad’ák**, podle mě **cajdák**.“¹²¹ (SNČ: 370, 81)

„Takže za **frajera** budeme s tímto pilířem.“¹²² (SSČ: 85)

„Tam je **fór** v tom, že [...]“¹²³

„[...] nebo vám dojde **kafe**.“¹²⁴ (SSČ: 126)

„Jak se hudebník z kapely dostane k takovému **kšeftu**?“¹²⁵ (SSČ: 154)

„Je tam třeba nějaký **kiks**?“¹²⁶ (SSČ: 132)

4.3.3 Cizojazyčné výrazy

Ve zkoumaných moderátorských projevech se v malé míře objevovaly i výrazy cizojazyčné. České slovníkové příručky tyto výrazy neuvádějí, lze je vyhledat pouze v překladových slovnících.

„[...] ty taky nevypadáš úplně **fresh**“¹²⁷

„Když tu sedím **face to face**.“¹²⁸

„[...] krásný páteční **outfit**.“¹²⁹

„Které oblasti zaznamenávají největší **boom**?“¹³⁰

„Je to vyšší **level**“¹³¹

¹¹⁸ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹¹⁹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹²⁰ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹²¹ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 22.10.2010

¹²² projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 18.6.2010

¹²³ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 18.6.2010

¹²⁴ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 5.10.2010

¹²⁵ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 11.10.2010

¹²⁶ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 18.10.2010

¹²⁷ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹²⁸ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹²⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.10.2010

¹³⁰ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 11.10.2010

¹³¹ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

„Rock 'n' roll je velký **drive**.“¹³²

„Když je nějaká knížka **ready** [...]“¹³³

„Je to velký **boom**.“¹³⁴

4.3.4 Knižní výrazy

Knižní výrazy představují v jazyce jistý protiklad hovorových prostředků. Zpravidla se knižní výrazy užívají v psané oficiální komunikaci. Řada z nich se ve spisovné normě posouvá do pozice archaismů. V mluveném projevu se knižní výrazy příliš neužívají, ale i přesto se ve zkoumaném materiálu okrajově objevily.

„Pozvali jsme si sem celou **plejádu** [...]“¹³⁵ (SSČ: 274)

„To je také takový **fenomén**.“¹³⁶ (SSČ: 82)

„Vy **třímáte** v rukou [...]“¹³⁷ (SSČ: 458)

„Takto **oděn** by měl přicházet technik.“¹³⁸ (SSČ: 234)

„V Praze v kulturáku bude **vřava**.“¹³⁹ (SSČ: 500)

4.3.5 Expresivita

Expresiva se podle definic od neutrálních slov liší tím, že kromě pojmového významu obsahuje i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího k sdělované skutečnosti.¹⁴⁰ Mezi lexikálními expresivy se rozlišují vulgarismy, depreciativa¹⁴¹, meliorativa¹⁴², pejorativa¹⁴³, dětská slova,

¹³² projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

¹³³ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

¹³⁴ projev Jana Musila, Dobré ráno, 14.10.2010

¹³⁵ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 11.10.2010

¹³⁶ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 13.10.2010

¹³⁷ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 13.10.2010

¹³⁸ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 14.10.2010

¹³⁹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹⁴⁰ Kolektiv autorů: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha 2008.

¹⁴¹ slova znevažující, hanlivá, nesou negativní emocionální příznak, ve srovnání s vulgarismy však nižší intenzity

¹⁴² eufemismy = zjemňující výrazy

¹⁴³ dysfemismy = záměrné zhrubění

hypokoristika¹⁴⁴ a deminutiva¹⁴⁵. Expresivně zabarvená slova mohou mít kladný i záporný hodnotící příznak, v principu není vázána na spisovnost či nespisovnost, neboť existují expresiva spisovná i nespisovná.

„[...] taková **bestie** velká“¹⁴⁶ (SSČ: 28)

„Chlupaté **pavoučky** [...]“¹⁴⁷ (SSČ: 265)

„Na těch **obrázcích** [...]“¹⁴⁸ (SSČ: 230)

„Zhruba za půl **hodinky** [...]“¹⁴⁹ (SSČ: 97)

„Škoda, že jsme to **nešoupli** [...]“¹⁵⁰ (SSČ: 436)

„[...] **si schrupne** přes zimu.“¹⁵¹ (SSČ: 385)

„Pojďme **se motat** kolem toho, co [...]“¹⁵² (SSČ: 187)

„Byl takovým tím klasickým **slídilem**.“¹⁵³ (SSČ: 393)

„Pokud máte doba nějakého **tvorečka** [...]“¹⁵⁴ (SSČ: 460)

„To byla **maminčina** zahrádka.“¹⁵⁵ (SSČ: 172)

„To je **blbé** [...]“¹⁵⁶ (SSČ: 32)

„Takže **ses vyřádil**?“¹⁵⁷ (SSČ: 518)

„**Šťouralové** mnohdy tvrdí [...]“¹⁵⁸ (SSČ: 439)

„Ale za **chvilíčku** [...]“¹⁵⁹ (SSČ: 110)

¹⁴⁴ zdomácnělé obměny vlastních jmen a příbuzenských vztahů

¹⁴⁵ zdrobněliny

¹⁴⁶ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁴⁷ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁴⁸ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁴⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁵⁰ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁵¹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 10.7.2009

¹⁵² projev Jana Musila, Dobré ráno, 8.6.2010

¹⁵³ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 8.6.2010

¹⁵⁴ projev Jana Musila, Dobré ráno, 8.6.2010

¹⁵⁵ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 8.6.2010

¹⁵⁶ projev Jana Musila, Dobré ráno, 9.6.2010

¹⁵⁷ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 9.6.2010

¹⁵⁸ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 11.6.2010

¹⁵⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 18.6.2010

„[...] **Pájo**, ty taky [...]“¹⁶⁰

„Ale já chci vědět, co jsi dělal za **blbosti**.“¹⁶¹ (SSČ: 32)

„Když je venku **škaredě**.“¹⁶² (SSČ: 433)

„Co potom čeká ty malé **špunty**?“¹⁶³

„Malá **holčička**, co ráda **papá** čokoládu“¹⁶⁴ (SSČ: 97, 261)

„**Chlapi** jsou všichni pryč.“¹⁶⁵ (SSČ: 107)

„[...] byla **zaplácnutá** nějaká díra na trhu.“¹⁶⁶ (SSČ: 547)

„To je **mrcha** [...]“¹⁶⁷ (SSČ: 188)

4.4 *Rovina syntaktická*

4.4.1 *Nadužívání zájmen*

Moderátoři ve svém projevu velice často užívají ukazovací zájmena. Zájmena jsou vkládána nejen do pozic, kde zastupují jméno a jsou gramaticky náležité, ale také jsou přikládána jako shodný atribut ke jménům. Ve většině případů se považuje takové užití zájmena za nadbytečné.

„V případě, že se rozhodneme **tento** jazykový pobyt zakoupit [...]“¹⁶⁸

„Kdo bude **ten** druhý?“¹⁶⁹

„Takže **to** vlastně vychází z **toho**, že [...]“¹⁷⁰

„Jak vypadá průběh **toho** závodu? Jak **to** vlastně vypadá?“¹⁷¹

¹⁶⁰ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 28.6.2010

¹⁶¹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁶² projev Jana Musila, Dobré ráno, 11.10.2010

¹⁶³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 13.10.2010

¹⁶⁴ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 14.10.2010

¹⁶⁵ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹⁶⁶ projev Jana Musila, Dobré ráno, 15.10.2010

¹⁶⁷ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 22.10.2010

¹⁶⁸ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁶⁹ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁷⁰ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 8.7.2009

¹⁷¹ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 10.7.2009

„To jsou **ty** smutné záležitosti [...]“¹⁷²

„Je **to** hodně těžké zapojit se?“¹⁷³

„Jak funguje **ten** život v **té** rodině?“¹⁷⁴

„Začnu **tou** oslavou **těch** čtyřiceti let [...]“¹⁷⁵

„Navíc Smetana **ten** pořád frčí.“¹⁷⁶

„A jak probíhají **ty** kontakty v **tom** zahraničí?“¹⁷⁷

„Potkáváte se s **tou** partou? S **těmi** finalisty?“¹⁷⁸

„[...] čekat, jestli **ti** lidé vlastně přijdou [...]“¹⁷⁹

4.4.2 Kontaktné prostředky

V projevech moderátorů se objevují také jazykové prostředky, kterými moderátoři oslovují diváky/posluchače nebo s ním navozují určitým způsobem kontakt. Dají se sem zařadit i řečnické otázky, které zdánlivě vybízí diváka/posluchače k reakci. Dále můžeme zařadit použití druhé slovesné osoby. Příliš časté užívání kontaktních prostředků může projev narušovat a působit jako výraz neobratnosti či podlézavosti.

„Přátelé [...]“¹⁸⁰

„No, není to krásné?“¹⁸¹

„Takže to je výzva pro vás, které toto téma zaujalo.“¹⁸²

„Otázka je, jestli jste připraveni i vy.“¹⁸³

¹⁷² projev Jana Musila, Dobré ráno, 9.6.2010

¹⁷³ projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

¹⁷⁴ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 10.6.2010

¹⁷⁵ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 10.6.2010

¹⁷⁶ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁷⁷ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 30.9.2010

¹⁷⁸ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 5.10.2010

¹⁷⁹ projev Moniky Brindzákové, Dobré ráno, 15.10.2010

¹⁸⁰ V pořadu Dobré ráno tímto způsobem moderátoři často oslovují diváky.

¹⁸¹ projev Jana Musila, Dobré ráno, 10.6.2010

¹⁸² projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 8.10.2010

¹⁸³ projev Marty Ondráčkové, Snídaně s Novou, 18.10.2010

„Tak **prosím vás**, v tomto článku **zjistíte** [...]“¹⁸⁴

„Tam se **dozvíte**, která [...]“¹⁸⁵

4.5 Jednotliví moderátoři

V této části práce se budeme věnovat vybraným moderátorům veřejnoprávní televizní stanice ČT a soukromé televizní stanice Nova. U každého moderátora byla provedena analýza jeho projevu. V analýze jsme se zaměřili na mluvní tempo, výslovnost, oblíbená slova či slovní spojení, přerázkutí a chyby. Ovšem již zde musíme konstatovat, že chyb se v projevu vyskytlo málo, i přesto je možné si nějakých povšimnout. Než rozebereme jednotlivé moderátory, uvedeme tabulku, která shrnuje použití parazitních slov, hezitačních zvuků a slov oblíbených. Vzhledem k tomu, že pořady Dobré ráno a Snídaně s Novou trvají stejně dlouhou dobu, výsledované problémy jsme analyzovali během jednoho celého dílu.

Tabulka 4¹⁸⁶:

	vycpávková slova	hezitační zvuky	oblíbená slova
M. Brindzáková	vlastně	[ehm]	jasně
počet	3	cca 12	10
J. Musil	takže	[ehm]	jasně
počet	9	cca 8	26
M. Ondráčková	jaksi	[ehm]	každopádně
počet	6	cca 16	9
P. Svoboda	takže	[ehm]	Tak jest
počet	10	cca 15	6

¹⁸⁴ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 22.10.2010

¹⁸⁵ projev Pavla Svobody, Snídaně s Novou, 22.10.2010

¹⁸⁶ tabulka je vytvořena na základě poslechové analýzy pořadů Dobrého rána a Snídaně s Novou

4.5.1 Monika Brindzáková

Mluvní tempo této moderátorky je spíše rychlejší, i přesto je Monice Brindzákové rozumět téměř každé slovo. Promluvy jsou přiměřeně dlouhé a dostatečně členěné. Jen zřídka jsme zaznamenali nesprávné používání klesavé kadence uprostřed výpovědního celku.

Jak jsme si mohli povšimnout v podkapitole 4.2, nespisovné koncovky moderátorka neužívá příliš často. V některých případech má nedbalou výslovnost, například u slova *třeba* vypouští *b*, tudíž vznikne neexistující slovo *třea*. Mohli bychom vytknout používání *protetického* *v*. Tento jev lze ovšem nalézt u všech moderujících. Další výtku by si zasloužilo nadměrné užití zájmen, př. „*Začnu tou oslavou těch čtyřiceti let.*“¹⁸⁷, „*Jak funguje ten život v té rodině?*“¹⁸⁸. V projevu se objevily také substandardní podoby zájmen tento – *v tudlectu chvíli*.

V analyzovaných pořadech došlo k několika drobným přeroknutím, či chybám v projevu, např.: „*Mohl byste vy, pane Jiří, připomenout nějaké ty (pří...) příklady?*“¹⁸⁹, „*Mluvili jsme o tom... o těch změnách [...]*“¹⁹⁰, „*Začněme tedy těmi vzniklými překvapení [...]*“¹⁹¹, „*[...] což (množí) mnozí možná ani netuší.*“¹⁹², „*Aby přišli do (vá) k vám do klubu?*“¹⁹³

U mnoha promluv byl zaznamenán hojný výskyt pomocných výrazů *no, tak, takže*. Takové začátky promluv jsou stylově příznakové a nepůsobí kultivovaně.

¹⁸⁷ projev 10.6.2010

¹⁸⁸ projev 10.6.2010

¹⁸⁹ projev 8.6.2010

¹⁹⁰ projev 8.6.2010

¹⁹¹ projev 9.6.2010

¹⁹² projev 9.6.2010

¹⁹³ projev 15.10.2010

Nejčastěji ze všech moderujících ve svém projevu užívá knižních výrazů a cizích slov.¹⁹⁴

4.5.2 Jan Musil

Tempo projevu Jana Musila je pomalejší než kolegyně Moniky Brindzákové. Projev je plynulý bez přílišných chyb a přeráknutí.

Jan Musil používá nejčastěji ze všech moderátorů nespisovné koncovky, čehož jsme si opět mohli všimnout v podkapitole 4.2. Jeho výslovnost je ledabylá, často „polyká“ hlásky (např. *bue*, *bueme* místo *bude*, *budeme*, *dyť* místo *vždyť*), místo spisovného *tady* vyslovuje *taj*. V projevu se také velice často objevuje *protetické* v, např. „*Já ještě připomenu, že máme úterý osmého června.*“¹⁹⁵, „*vona bude velká*“¹⁹⁶, „*[...] takový vopičák*“¹⁹⁷, „*[...] to je všechno vo věcech [...]*“¹⁹⁸, „*vodešel*“¹⁹⁹.

Moderátor téměř s pravidelností užívá na začátku oslovení hostů slovo „*hele*“, což rozhodně nepůsobí profesionálně. Také velmi nevhodně působí příliš časté užívání slov *blbě*, *blbosti*, např. „*[...] to je nejblbější otázka pod sluncem, ale já chci vědět, co jsi dělal za blbosti.*“²⁰⁰, „*Já bych třeba takovouhle blbůstku zabalil [...]*“²⁰¹, „*To je blbý, vid?*“²⁰², „*Řeknu to blbě, ale [...]*“²⁰³

Celkově bychom mohli podotknout, že kultivovanost chování a vyjadřování je u Jana Musila nejnižší ze všech čtyř moderátorů.

¹⁹⁴ viz. podkapitoly 4.3.3 a 4.3.4

¹⁹⁵ projev 8.6.2010

¹⁹⁶ projev 10.6.2010

¹⁹⁷ projev 11.10.2010

¹⁹⁸ projev 11.10.2010

¹⁹⁹ projev 15.10.2010

²⁰⁰ projev 30.9.2010

²⁰¹ projev 9.6.2010

²⁰² projev 9.6.2010

²⁰³ projev 13.10.2010

4.5.3 Marta Ondráčková

Projev této moderátorky je pro běžného posluchače/diváka naprosto vyhovující. Její mluvní tempo je přiměřené, divák/posluchač nemá problém s porozuměním sdělované informace.

Jako výtku bychom mohli uvést, že často klade dotazy ve formě oznamovací věty, nikoli otázky. Domnívám se, že je to dáno tím, že se moderátorka snaží přiblížit interview rozhovoru dvou rovnocenných partnerů. Host však často neví, má-li už začít odpovídat či nikoli.

Velice častá chyba, v jinak téměř dokonalém projevu, je výskyt formulace „no a...“ na začátku věty. Stejně jako u moderátorů konkurenční televize, i v projevu Marty Ondráčkové lze nalézt nežádoucí *protetické* v, př. „*A teď už budeme hrát vo třicet tisíc korun.*“²⁰⁴, „*všechno je vo prachách [...]*“²⁰⁵

Přereků se tato moderátorka příliš nedopouští, pro ilustraci uvedeme některé z nich, např. „*Dnes je taková (koní) koňská soutěž.*“²⁰⁶, „*Co se týče (infra) infrastruktury [...]*“²⁰⁷. „*Je potřeba se (jmenovat) věnovat svým koníčkům.*“²⁰⁸

Moderátorský projev Marty Ondráčkové je velice kultivovaný, ovšem je třeba podotknout, že mimo rozhovory s hosty se kultivovanost značně snižuje. V rozhovorech se svými kolegy ve studiu se projev stává spíše neformálním, soukromým hovorem, což působí velmi neprofesionálně.

²⁰⁴ projev 10.7.2010

²⁰⁵ projev 8.10.2010

²⁰⁶ projev 13.7.2010

²⁰⁷ projev 13.7.2010

²⁰⁸ projev 22.10.2010

4.5.4 Pavel Svoboda

U tohoto moderátora je značně patrný rozdíl v projevech. Pokud se jedná o vstup s hosty, jeho přednes je v pořádku, ale pokud je vstup pouze s kolegy kultivovanost a profesionalita se poněkud vytrácí. U Pavla Svobody jen velmi těžko rozeznáváme jednotlivé výpovědní celky. Občas posluchač/divák může mít potíže s rozpoznáním konce výpovědního celku, neboť v rychlosti projevu nebyla patrná klesavá kadence.

Podobně jako jeho kolegyně často užívá na začátku vět spojení „*no a...*“, „*hele*“ či „*no...*“, „*no jo...*“, což příliš profesionálně nepůsobí, např. „*Hele, tak tedy Blesk, jo ještě.*“²⁰⁹, „*No a prostě to bude tématem [...]*“²¹⁰, „*No tak jako [...]*“²¹¹. Výplňkovým slovům se věnujeme ve výše uvedené tabulce, ale bylo by vhodné zmínit alespoň jednu větu, kde jich bylo použito hned několik za sebou: „*Pojďme si nejprve říct něco vůbec, jakoby, jaksi k poslání této akce [...]*“²¹²

Za příznakové lze považovat i časté užívání zájmen, např. „*[...] nějaký ten rozvoj toho cestovního ruchu*“²¹³, „*[...] ten fotbal, mnozí se toho chytají [...]*“²¹⁴, „*Děkujeme za návod, jak přežít tento víkend.*“²¹⁵ a především užívání nespisovných koncovek, př. „*Jak tady krouží na tom malým plácku, on je neuvěřitelný!*“²¹⁶, „*Já bych taky dělal takovej průzkum [...]*“²¹⁷. V projevu Pavla Svobody se těchto nedostatků vyskytovalo mnoho, o čemž se opět můžeme přesvědčit ve výše uvedených kapitolách.

²⁰⁹ projev 10.7.2010

²¹⁰ projev 13.7.2010

²¹¹ projev 10.7.2010

²¹² projev 18.6.2010

²¹³ projev 13.7.2010

²¹⁴ projev 28.6.2010

²¹⁵ projev 28.6.2010

²¹⁶ projev 18.6.2010

²¹⁷ projev 23.6.2010

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem zaměřila svou pozornost na dva ranní publicistické pořady, pořad *Dobré ráno* a pořad *Snídaně s Novou*. Záměrně jsem vybrala pořady, které uvádějí dvě odlišné televizní stanice, neboť jsem se domnívala, že projev moderátorů veřejnoprávní České televize bude na mnohem vyšší úrovni než projev moderátorů soukromé televizní stanice Nova. Analýzou bylo zjištěno, že tato hypotéza, že moderátoři České televize mají lepší kultivovanost jazykového vyjádření se nepotvrdila. Moderátorské dvojice po stránce jazykového projevu se příliš neliší. Všichni čtyři moderátoři ve svých projevech užívali převážně spisovného jazyka, někdy však odbočili k jazykovým prostředkům příznakovým - „sklouzávali“ k obecné češtině, využívali hovorového jazyka, cizojazyčné výrazy zvláště anglicismy a také expresivní prostředky.

Můžeme si také všimnout, že knižní výrazy nejsou užívány v takové míře, avšak u Moniky Brindzákové je jejich počet vyšší než u ostatních analyzovaných kolegů. Na základě pečlivého poslechu a rozboru jazykových kvalit moderátorů jsem vytvořila tabulku 4, do které jsem zanesla vycpávková slova, hezitační zvuky a oblíbená slova. Právě v tabulce si můžeme všimnout, že všichni zde analyzovaní moderátoři užívají určitá oblíbená slova apod.

Ranní publicistické pořady dle analýzy moderátorského projevu nesplňují zásady správné jazykové kultury. Mělo by se dbát na její funkční dodržování, protože pořady sledují mimo jiné i mladiství, kteří jsou dnešními masmédií značně ovlivňováni. Mladí lidé přebírají jazykové vzorce od moderátorů, jež se mohou stát jejich nesprávnými vzory, co se týče jazykového projevu.

I když můžeme konstatovat, že projevy moderátorů v daných pořadech nejsou nej kvalitnější, občas míří k nespisovnému jazyku a nedodržují všechny zásady kultury jazykového vyjadřování, není to zde natolik zásadní. Tyto pořady jsou

totiž publicistického rázu a jejich hlavním úkolem je diváky především pobavit, kulturně vzdělat a informovat o určitých novinkách a událostech. Proto zde problém nedostatků jazykového projevu není tak zásadní.

POUŽITÁ LITERATURA

BARTOŠEK, J.: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1994. 219 s.

BARTOŠEK, J.; DAŇKOVÁ, H.: *Žurnalistika a škola: Příručka pro učitele mediální výchovy*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Václav Daněk, 2008. 207 s. ISBN 978-80-254-3020-0.

BARTOŠEK, J.: *Kultura manažerské komunikace*. Zlín: VUT v Brně, 1999, 112 s. ISBN 80-214-1395-6.

BEČKA, J. V.: *Česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1992. 467 s. ISBN 80-200-0020-8.

BUCHTOVÁ, B.: *Rétorika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 210 s. ISBN 80-247-0868-X.

ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. Vyd. 2. Praha: ISV, 2000. 407 s. ISBN 80-85866-57-9.

ČECHOVÁ, M. a kol.: *Stylistika současné češtiny*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1997. 282 s. ISBN 80-85866-21-8.

ČMEJRKOVÁ, S. a kol.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha: Academia, 1996. 259 s. ISBN 80-200-0589-7.

ČMEJRKOVÁ, S. a kol. : *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2007*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/press/analyza->

a-hodnoceni-jazykove-urovne-vybranych-poradu/?id=2524&strana=4=1&category=4

ČMEJRKOVÁ, S. a kol. : *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2009*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/press/analyza-a-hodnoceni-jazykove-urovne-vybranych-poradu/?id=4071&strana=4=1&category=4>

DANEŠ, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. 292 s. ISBN 80-200-0617-6.

HOFFMANNOVÁ J.: *Stylistika a....* Praha: Trizonia, 1997. 200 s. ISBN 80-85573-67-9.

CHLOUPEK, J. a kol.: *Stylistika češtiny*. Vyd. 1. Praha: SPN, 1991. 294 s. ISBN 80-04-23302-3.

JIRÁK, J.; KÖPPLOVÁ: *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 199 s. ISBN 80-7178-697-7.

Kolektiv autorů: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. 604 s. ISBN 80-7106-484-X.

KRAUS, J.: *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008. 172 s. ISBN 978-80-246-1578-3.

MAŘÍKOVÁ, M.: *Rétorika: Manuál komunikačních dovedností*. Vyd. 3. Praha: Professional Publishing, 2002. 151 s. ISBN 80-86419-31-2.

MISTRÍK, J.: *Štylistika*. Vyd. 1. Bratislava: SPN, 1985, 582 s.

MÜLLEROVÁ, E.: *Funkční styly a jejich základní žánry v současné komunikaci*. Vyd. 2. Praha: SPN, 1989. 112 s.

OSVALDOVÁ, B.; HALADA, J.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Vyd. 2. Praha: Libri, 2002. 236 s. ISBN 80-7277-108-6.

VERNER, P.: *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 80 s. ISBN 978-80-86723-36-5.

VERNER, P.: *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 104 s. ISBN 978-80-86723-37-2.

TONDL, L.: *Dialog: Sémiotické rozměry a rozhraní dialogu*. Praha: nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 1997. 214 s. ISBN 80-707-092-7.